

Complexnummer: 516167

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Sluiscomplex

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

516168, 516169

Woonplaats

Eemnes

Gemeente

Eemnes

Provincie

Utrecht

Locatie van het hoofdobject

Korte Maatsweg 5, 3755 PK te Eemnes

Complexomschrijving

Inleiding complex

In de Noordpolder te Veld is aan de Eemnesser Vaart een waterhuishoudkundig complex gelegen, bestaande uit een SCHUTSLUIS in de Eemnesser vaart en een elektrisch GEMAAL als vervanger van een stoomgemaal.

In 1589 is voor het eerst sprake van een (houten) sluis. Deze werd in 1649 vervangen door een stenen exemplaar. De huidige sluis dateert van omstreeks 1880 en is in 1993 gerestaureerd. In 1791 is een watermolen naast de sluis gebouwd, omdat de natuurlijke afwatering door de daling van het maaiveld en de hogere buitenwaterstand op de Eem steeds moeilijker verliep.

Ter vervanging van de watermolen werd in opdracht van het waterschap in 1883 een stoomgemaal gebouwd, dat in 1921 naar de plannen van de ingenieurs W.G. en K. de Wit is verbouwd tot een elektrisch aangedreven gemaal. Bij de verbouwing werden de gevels ingrijpend gewijzigd, de machines en schoepenraderen gedemonteerd en de schoorsteen afgebroken. Het neogotische venster aan de oostzijde werd aangepast. In het gemaal zijn twee Pannevis-pompen geplaatst met een capaciteit van 120 kubieke meter per minuut. In 1994 werden deze buiten gebruik gesteld. Een nieuwe installatie werd in een kelder onder het gemaal ondergebracht. De twee machines van het oude elektrische gemaal zijn behouden. Eén machine is buiten werking gesteld. De andere machine kan op verlaagde spanning nog draaien voor demonstratie doeleinden zonder bemalingsfunctie. Door de terugloop van het belang van het vervoer over water werd de sluis steeds minder gebruikt. De boeren wensten bovendien een lage waterstand, in tegenstelling tot de schippers, die juist een grotere diepgang nodig hadden voor hun schepen. In 1953 werd het laatste Eemnesser schip verkocht en in 1958 werd de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

sluis afgesloten met een betonnen wand. In 1992 besloot het waterschap Gelderse Vallei en Eem het sluisje en het gemaal te restaureren. De schutsluis wordt incidenteel weer gebruikt. Op de plaats van de watermolen is de machinisten- woning gezet die buiten de bescherming valt.

Omschrijving

Het aan de Korte Maatsweg, in de Noordpolder te Veld aan de Eemnesser Vaart gelegen waterhuishoudkundig complex is ten opzichte van het polderlandschap hoger in en tegen de dijk gelegen. Het complex met een waterstaatkundig functionele relatie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. elektrisch gemaal
2. schutsluis

De schutsluis is gelegen ten noorden van het gemaal, aan de oostzijde in de Eemnesser Vaart. Het zuidelijk ervan gelegen gemaal watert af op de Buitenvaart, die in verbinding staat met de Eem. Het gemaal en de kaden van de sluis liggen op, respectievelijk in de zomerdijk van de rivier de Eem. Het complex heeft als functie de afwatering en het op peil houden van de Noord- en Zuidpolder te Veld alsmede het mogelijk maken van een scheepvaartverbinding tussen de Eem en Eemnes-buiten. Het gemaal is omgeven door een aantal bomen.

Waardering

Het waterstaatkundig complex is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van relatief gaaf bewaard complex bestaande uit een gemaal en een schutsluis. Tevens van situationele waarde vanwege de belangrijke ligging als ensemble in de Noordpolder te Veld, aan de Eemnesser vaart en de relatie met de Buitenvaart en de rivier de Eem.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516168

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 oktober 2000
Kadaster deel/nr	82837/51

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Eemnes	Eemnes	Utrecht		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Eemnes	K			659

Omschrijving**

Omschrijving

Het ten zuiden van de Eemnesser Vaart, tegen de westelijke zomerdijk van de Eem gelegen elektrisch GEMAAL uit 1921 en staat in een gebouw uit 1883 en is opgetrokken op een T-vormige plattegrond. De betonnen in- en uitlaten alsmede de elektrische pompen in de kelder vallen buiten de bescherming. De verschillende typen vensters hebben een stalen roedenverdeling. Het hoofdvolume telt één bouwlaag, aan de westzijde met kelder, tussen tuitgevels onder een met gesmoorde Hollandse pannen gedekt zadeldak. Tegen het hoofdvolume zijn aan de noord- en zuidzijde in 1921 aanbouwen gezet van één bouwlaag onder plat dak ter plaatse van de schoepenraderen van het stoomgemaal. Deze hebben een gecementeerd fries boven en langs de vensters. De gevels van het hoofdvolume zijn bepleisterd en witgeschilderd, met uitzondering van de noordgevel en de strekken.

De voorgevel of oostgevel is symmetrisch ingedeeld en bevat twee hooggeplaatste zesruits vensters onder getoogde strek.

De westgevel aan de Eemnesser Vaart bevat twee vierruitsvensters.

De zuidgevel vertoont links onderaan bouwsporen van dichtgezette getoogde openingen ten behoeve van de oorspronkelijke waterinlaat. De gevel heeft links op dijniveau twee kleine getoogde vensters. In het midden is een deur gezet, bereikbaar middels een toog, voorzien van een trap met stenen balustrade. Rechts is hiertegen een aanbouw onder plat dak gezet met in de voor- en zijgevels diverse vensters.

De noordgevel heeft links een aanbouw onder plat dak met twee kleine vensters en een groot roedenvenster. Rechts hiervan bevat de gevel een niet oorspronkelijke deur en twee kleine getoogde vensters.

Het interieur van het gemaal telt twee ruimten met een niveauverschil tussen beide. Het verhoogd gelegen westelijke vertrek bevatte oorspronkelijk de kolenopslag.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De oostelijke ruimte is vanuit de hoofdentree bereikbaar middels een houten trap. Het interieur bevat een tweetal pompen, fabrikaat Pannevis te Utrecht, alsmede twee draaistroommotoren van Smit uit Slikkeveer. In het midden tegen de westelijke wand staat een schakelbord. Rechts daarvan is een herdenkingsplaquette van de elektrificatie aangebracht.

In de ruimte staat een potkachel. De werkbank bevindt zich tegen de oostgevel van het hoofdvolume.

De kap heeft een balkenplafond met webvormig aangebrachte ijzeren trekstangen en de aanbouwen worden ondersteund door een gietijzeren zuil die een geklonken H-balk draagt.

De wanden hebben een lambrisering gedecoreerd met sjabloon-patronen. In de westwand bevindt zich een uitsparing ten behoeve van de verbindingstang tussen stoommachine en de ketel.

Waardering

Het gemaal is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een herkenbaar bewaard gebleven elektrisch gemaal uit 1921, als vervanger van een stoomgemaal uit 1883 en omgebouwd tot een elektrisch gemaal. Van architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een herkenbaar bewaard gebleven elektrisch gemaal. Tevens van historische waarde vanwege de machinerieën alsmede van situationele waarde in relatie tot de schutsluis en landschappelijke waarde in relatie tot de polder.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Gemaal (M)

Gemaal (M)

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516169

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	17 oktober 2000
Kadaster deel/nr	82837/61

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Eemnes	Eemnes	Utrecht

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Eemnes	K			614
Eemnes	K			613
Eemnes	K			601
Eemnes	K			657
Eemnes	K			606
Eemnes	K			633
Eemnes	K			659
Eemnes	K			658

*Omschrijving***

Omschrijving

De tussen de Noordpolder te Veld en de Maatpolder gelegen SCHUTSLUIS is gelegen aan het einde van de Eemnesser vaart, daar waar deze overgaat in de buitenvaart. De dubbelkerende sluis bestaat uit grauwe bakstenen kolkwanden verhoogde sluishoofden met rollagen en vlechtingen, die door een bakstenen trap zijn te bereiken. De sluishoofden hebben natuurstenen dekzerken op de hoeken. In elk sluishoofd bevindt zich een stel houten puntdeuren, die in 1993 zijn vernieuwd. Elk paar deuren bevat een rinket (schuif) met ijzeren bedieningsstang. Op alle deuren is een eenvoudig ijzeren hekje gezet. In de sluiswanden zijn enkele haalkommen aangebracht.

Over de sluis ligt een in 1993 vernieuwde loopbrug die buiten de bescherming valt.

Waardering

De sluis is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een laat negentiende eeuwse schutsluis in de Eemnesser vaart, op de plaats van oudere exemplaren. Tevens van situationele waarde vanwege de ligging in de Eemnesser vaart in relatie tot het naastgelegen gemaal.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Weg- en waterbouwkundige werken

Waterkering en -doorlaat

Sluis